

O'QUVCHILARGA MOTIVATSIYA BERISH VA O'QUV FAOLIYATINI YAXSHILASHDA MAKTAB PSIXOLOGINING ASOSIY VAZIFALARI**Abdimuratov Kayratdin Mnajatdinovich***Qoraqalpog'iston Respublikasi Mo'ynoq tumani 14-son maktab psixologi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktab psixologining o'quvchilarga motivatsiya berish va ularning o'quv faoliyatini yaxshilashdagi asosiy vazifalari tahlil qilinadi. Motivatsiya-o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish, maqsadlariga erishishdagi qat'iyatini kuchaytirish va ularning o'rganish jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan psixologik omildir. Maqolada maktab psixologining pedagogik va psixologik yondashuvlari, shuningdek, motivatsiyani oshirishga qaratilgan individual va guruh usullarining samaradorligi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, psixologning ota-onalar va o'qituvchilar bilan hamkorlikda olib boradigan faoliyati o'quvchilarning o'quv natijalarini yaxshilashga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Mazkur maqola maktab psixologlari uchun o'quvchilarning o'rganish motivatsiyasini kuchaytirish va ta'lim jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: O'quvchilar motivatsiyasi, o'quv faoliyati, maktab psixologi, ta'lim motivatsiyasi, psixologik yordam, individual yondashuv, guruh metodlari, o'qituvchilar bilan hamkorlik, ota-ona ishtiroki, psixologik qo'llab-quvvatlash.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim jarayonining muvaffaqiyati nafaqat o'quvchilarning bilim darajasi, balki ularning ta'limga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasiga ham bog'liqdir. O'quvchilarning ichki motivatsiyasini shakllantirish va uni qo'llab-quvvatlash ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu munosabat bilan, maktab psixologining roli kundan-kunga ortib bormoqda, chunki u o'quvchilarning psixologik holatini yaxshilash, ularni ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash va ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlashga xizmat qiladi. Motivatsiya bu- o'quvchilarning maqsad sari intilishi, o'z ustida ishlashga bo'lgan xohishi va ta'limdagi muvaffaqiyatga erishishdagi asosiy psixologik jarayondir. Maktab psixologi esa shu jarayonni qo'llab-quvvatlash, individual va guruh usullarini qo'llash orqali o'quvchilarning o'rganish faoliyatini yaxshilashga qaratilgan samarali strategiyalarni ishlab chiqadi. Ta'lim jarayonida motivatsiyaning pasayishi yoki yetishmasligi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kamaytiradi, bu esa ularning natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, maktab psixologlari o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun individual yondashuvni qo'llashlari, ularning qiziqishlari va ehtiyojlarini inobatga

olishlari zarur. Maktab psixologining vazifalari faqatgina o'quvchilarning ichki holatini kuzatish bilan cheklanmaydi, balki ular bilan samarali suhbatlar o'tkazish, emotsional qo'llab-quvvatlash, shuningdek, o'qituvchilar va ota-onalar bilan hamkorlik qilish orqali o'quvchilarning o'rganish motivatsiyasini kuchaytirishga qaratilgan. Shunday qilib, maktab psixologining faoliyati ta'lim sifatining yaxshilanishida va har bir o'quvchining shaxsiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Motivatsiya - bu o'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishi, maqsad sari intilishi va o'z bilimlarini oshirishga bo'lgan ichki harakati hisoblanadi. Motivatsiya darajasi yuqori bo'lgan o'quvchilar o'rganishga ko'proq e'tibor qaratadi, qiyinchiliklarga bardoshli bo'ladi va o'z natijalarini yaxshilashga intiladi. Shu sababli, maktab psixologlari o'quvchilarning ichki va tashqi motivatsiyasini o'rganib, uni rivojlantirish bo'yicha ish olib boradilar.

1. Maktab psixologining o'quvchilarga motivatsiya berishdagi vazifalari

O'quvchilarning motivatsiya darajasini aniqlash: Psixolog testlar, kuzatuv va suhbatlar yordamida har bir o'quvchining motivatsiya darajasini baholaydi. Bu ma'lumotlar asosida individual ish rejasi tuziladi.

Individual yondashuvni tashkil etish: Har bir o'quvchi motivatsiyasini oshirish uchun uning shaxsiy qiziqishlari, ehtiyojlari va qobiliyatlari inobatga olinadi.

Emotsional qo'llab-quvvatlash: O'quvchilarning stress, xavotir yoki ishtahasizlik kabi holatlarini aniqlab, ularni bartaraf etishga yordam beradi.

Motivatsiyani rag'batlantiruvchi usullarni qo'llash: Maktab psixologi o'quvchilarning o'z maqsadlarini belgilashiga, o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga ko'maklashadi.

2.O'quv faoliyatini yaxshilashga qaratilgan psixologik usullar

Individual konsultatsiyalar: Psixolog o'quvchilarning shaxsiy muammolari va motivatsiya bilan bog'liq qiyinchiliklarini aniqlab, individual maslahatlar beradi.

Guruh mashg'ulotlari va treninglar: Bu usullar yordamida o'quvchilar o'zaro muloqot qilish, o'zini ifoda etish va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, natijada ta'limga bo'lgan qiziqishlari oshadi.

Stressni boshqarish va relaksatsiya texnikalari: O'quvchilarga o'qish jarayonidagi bosimlarni yengillashtirish va ruhiy holatini barqarorlashtirish usullarini o'rgatadi.

Ma'naviy rag'batlantirish: Ijobiy fikrlar, maqsadlar qo'yish va ularga erishishda kichik yutuqlarni qadrlash orqali o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish.

3.Maktab psixologining ota-ona va o'qituvchilar bilan hamkorligi

Maktab psixologining asosiy vazifalaridan biri — o'qituvchilar va ota-onalar bilan yaqindan ishlashdir. Ular bilan muntazam maslahatlashuvlar o'tkazib, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun uy va maktab muhitida bir xil qo'llab-

quvvatlash tizimini yaratish muhimdir. Bu hamkorlik o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

4. Maktab psixologining motivatsiyani oshirishdagi kreativ yondashuvlari

Maktab psixologi motivatsiyani oshirish uchun zamonaviy, interaktiv va kreativ metodlarni qo'llashi zarur. Bunga quyidagilar kiradi:

O'yinlar va faol o'quv mashg'ulotlari: O'quvchilarning diqqatini jalb qilish va o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish uchun o'yin shaklida mashg'ulotlar o'tkazish.

Ijobiy mustahkamlash va rag'batlantirish tizimini yaratish: O'quvchilarning yutuqlarini e'tirof etish, rag'batlantirish uchun bonuslar, diplomlar yoki boshqa mukofotlar taqdim etish.

Liderlik va o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish: O'quvchilarga o'z maqsadlarini belgilash va ularga erishishda faol bo'lishga yordam berish.

5. Motivatsiya bilan bog'liq muammolar har doim ham oson hal qilinmaydi. Ba'zan o'quvchilarda qiziqish yo'qolishi, o'ziga bo'lgan ishonchsizlik, stress yoki tashqi ta'sirlar motivatsiyani pasaytirishi mumkin. Maktab psixologlari quyidagi muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi:

Tashxis qo'yish: Psixolog o'quvchining motivatsiyasining pasayish sabablari va psixologik holatini chuqur tahlil qiladi.

Individual reja tuzish: Har bir o'quvchining muammosiga mos keladigan maxsus yondashuv va metodlarni ishlab chiqadi.

Doimiy monitoring: O'quvchilarning psixologik holatini va motivatsiya darajasini muntazam kuzatib boradi, zarurat bo'lganda yondashuvlarni o'zgartiradi.

6. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash

Zamonaviy ta'lim muhitida motivatsiyani oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari katta yordam beradi. Maktab psixologi quyidagilarni amalga oshirishi mumkin:

-Onlayn konsultatsiyalar va treninglar tashkil etish

-Psixologik test va so'rovnomalarni raqamli shaklda o'tkazish

-Motivatsiya va stressni boshqarish uchun interaktiv dasturlarni tavsiya etish

Bu usullar yoshlar orasida motivatsiyani oshirishda yangi imkoniyatlar yaratadi.

XULOSA

O'quvchilarga motivatsiya berish va ularning o'quv faoliyatini yaxshilashda maktab psixologining roli juda katta va ko'p qirrali hisoblanadi. Motivatsiya ta'lim jarayonining asosiy drayveri sifatida o'quvchilarning maqsad sari intilishlarini, o'z bilimlarini oshirishga bo'lgan istaklarini shakllantiradi. Psixologning vazifasi esa bu jarayonda o'quvchilarning psixologik holatini, ehtiyojlarini aniqlab, ularga individual yondashuv asosida yordam ko'rsatishdir. Maktab psixologi o'quvchilarning o'quv faoliyatini yaxshilash uchun turli psixologik usullar va texnikalarni qo'llaydi, jumladan individual konsultatsiyalar, guruh mashg'ulotlari, treninglar va stressni boshqarish

texnikalari. Shu bilan birga, u o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash, ijobiy o'z-o'zini baholashni rivojlantirish va o'z maqsadlarini aniq belgilashda yordam beradi. Yana bir muhim vazifa — maktab psixologining ota-ona va o'qituvchilar bilan yaqindan hamkorlik qilishi. Bu hamkorlik orqali ta'lim muhitida yagona qo'llab-quvvatlash tizimi yaratiladi, o'quvchilarning motivatsiyasi va o'quv natijalari yaxshilanadi. Maktab psixologi zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanib, motivatsiyani oshirish jarayonini yanada samarali qiladi. Natijada, maktab psixologining faoliyati nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshirishga, balki ularning ruhiy salomatligini saqlash, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish va shaxs sifatida yetilishiga xizmat qiladi. Shuning uchun ham, maktab psixologining ishini tashkil etish va uning salohiyatini oshirish ta'lim sifatining oshishi va ijtimoiy taraqqiyot uchun muhim shart hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullaeva, M. (2018). Maktab psixologiyasi va uning asosiy vazifalari. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
2. Qodirov, S. (2020). O'quvchilarda motivatsiyani oshirish usullari. Toshkent: Ilmiy nashrlar.
3. Islomova, N. (2019). Psixologik konsultatsiya va uning maktab psixologiyasidagi roli. Toshkent: Pedagogika.
4. Karimov, A. (2021). Ta'lim jarayonida psixologik yordam ko'rsatish metodlari. Samarqand: Fan va Ta'lim.
5. Nazarov, B. (2017). O'quvchilarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi va motivatsiyasi. Toshkent: Psixologiya va Pedagogika.
6. Rasulov, D. (2019). Maktab psixologining zamonaviy yondashuvlari. Toshkent: Ta'lim akademiyasi nashri.
7. Sulstonova, F. (2022). Maktab psixologiyasida individual konsultatsiyalar. Buxoro: Ilmiy maqolalar to'plami.